

7. Керекеша О. В. Формування оцінно-рефлексивної самостійності майбутніх економістів у процесі фахової підготовки: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / О. В. Керекеша. – Київ, 2009. – 20 с.
8. Лупальцов В. І. Рефлексивний підхід при модульному навчанні хірургії студентів медичних вузів / В. І. Лупальцов, Р. С. Ворошук, А. І. Ягнюк, І. А. Дехтярук // Вісник Вінницького національного медичного університету. – 2014. – №1. – Ч. 2. – Т. 18. – С. 235–238.
9. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. / за заг. ред С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
10. Найденов М. І. Формування системи рефлексивного управління в організаціях / М. І. Найденов. – К. : Міленіум, 2008. – 484 с.
11. Нечаев Н. В. Деятельностный подход как основа системного построения модели специалиста / Н. В. Нечаев // Содержание подготовки специалистов с высшим и средним специальным образованием : сб. науч. тр. / НИИ Проблем высшей школы. – М., 1988. – С. 7–20.

УДК 378.22:78

Безвін Ю. Г.,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

КУЛЬТУРОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ У ФОРМУВАННІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА ОСНОВІ РІВНЕВОГО ПІДХОДУ

У статті розкривається сутність культурознавчого аспекту формування соціокультурної компетентності майбутніх викладачів англійської мови. Визначаються рівневі підходи, принципи організації навчального процесу, що найбільш ефективно сприяють якості навчання іноземних мов і формуванню соціокультурної компетентності майбутніх викладачів англійської мови.

Ключові слова: формування соціокультурної компетентності, рівневий підхід, культурознавчий аспект.

Безвін Ю. Г. Культурологический аспект формирования социокультурной компетентности будущих преподавателей английского языка средствами иностранного языка на основе уровневых подходов. В статье раскрывается сущность культурологического аспекта формирования социокультурной компетентности будущих преподавателей английского языка. Определяются уровневый подход, принципы организации учебного процесса, которые наиболее эффективно способствуют повышению качества обучения иностранным языкам и формированию социокультурной компетентности будущих преподавателей английского языка.

Ключевые слова: формирование социокультурной компетентности, уровневый подход, культурологический аспект.

Bezvin Y. Cultural Studies Aspect of Forming the Socio-cultural Competence of Future University Teachers of English Based on the Level Approach. The article tackles the essence of the cultural aspects of the formation of socio-cultural competence of Future University Teachers of English. The level approach is determined; the principles of organization of educational process are defined. It is shown how the approach contributes to the formation of socio-cultural competence of future university teachers of English.

Cultural aspect in learning foreign languages promotes socialization, acquiring the necessary skills and realizing the students' potential in terms of increasing economic and political contacts with foreign countries.

The educational function involves cultural approach to the formation of students' cultural awareness, tolerance towards other cultural communities, respect for native cultures and foreign language so that is the basis of socio-cultural competence of future specialists.

Key words: formation of socio-cultural competence, level approach, cultural aspect.

Нові умови існування освітнього середовища, оновлення змісту освіти на основі соціальної і культурної взаємодії підвищують вимоги до якості знань, ускладнення форм організації занять.

Формування компетентного фахівця здійснюється через зміст освіти, який включає в себе не тільки перелік навчальних предметів, а й професійні навички та вміння, що формуються у процесі оволодіння предметом, а також за допомогою активної позиції студента у соціальній, політичній і культурній сферах життя. Все це в комплексі формує і розвиває особистість майбутнього педагога.

Це забезпечує педагогу ефективне функціонування як соціального суб'єкта, орієнтованого на збереження і примноження культурного потенціалу своєї країни [1].

У нашій роботі компетенція розглядається як задана вимога до освітньої підготовки студента, характеристика його професійної ролі, а компетентність – міра відповідності цій вимозі, інтегративна якість особистості, втіленість людини в діяльність, здатність ефективно вирішувати навчальні та життєві завдання, що виникли в реальних ситуаціях.

Згідно з цим актуальним у професійній освіті стає розвиток соціокультурної компетентності майбутнього викладача англійської мови, яка розглядається як становлення інтегративних якостей особистості на основі осмислення і засвоєння індивідуумом форм і проявів соціокультурного життя, надбання власного соціального досвіду шляхом «вростання» у культуру і формування «індивідуального поля» культури, розвитку нових

особистісних психічних якостей і властивостей (самооцінка, самопізнання, відповідальність за прийняття рішень, корпоративність та ін.).

Соціокультурна компетентність студентів досягається в освітньому середовищі університету, що забезпечує розмаїття альтернативних шляхів становлення особистості в системі безперервної освіти.

На думку дослідниці Т. В. Закутньої, формування цієї компетентності студентів може бути реалізоване на основі рівневої організації навчального процесу, яка передбачає поетапний супровід персоніфікованих освітніх маршрутів, інтегративних форм навчання, проектної діяльності соціокультурної спрямованості [2].

Ця думка нашоує нас на визначення **мети нашої статті**, що полягає у характеристиці культурознавчого та рівневого підходу до формування соціокультурної компетентності студентів вищого навчального закладу засобами іноземної мови.

Цілком логічним є те, що рівнева організація навчального процесу визначається, насамперед, соціологічним принципом, що полягає у персоніфікованому, культурологічному прояві людини і реалізує різні професійно орієнтовані характеристики майбутніх викладачів англійської мови – соціальної активності та успішності, відкритості і незавершеності, професійно особистісної свободи, креативності. З урахуванням цього слід виокремити рівні формування соціокультурної компетентності.

1. *Нормативно базовий рівень* формування соціокультурної компетентності студентів характеризується наявністю базового складника – сформованості знань, умінь, навичок, досвіду навчально-пізнавальної діяльності, елементарних комунікативних умінь (спілкування, участь у діалозі, робота в групі), окремих проявів культуротворчої діяльності (краєзнавство, туризм, художня творчість).

Соціокультурний розвиток для цієї групи студентів в основному обмежений виконанням окремих доручень з реферативного аналізу і експертизи художніх творів, участю в соціальних проектах, запропонованих викладачем.

2. *Продуктивно-пошуковий рівень* характеризується отриманням реального продукту діяльності, до якого пред'являється вимога, пов'язана з виходом у професійну, соціально-виховну сферу (проекування інтегративного заняття, заняття позаурочною діяльністю), наявність інформаційного складника на рівні засвоєння стандарту освіти.

3. *Проблемно-творчий (креативний) рівень* передбачає наявність високих досягнень в освоєнні стандартів освіти як базової основи психолого-педагогічного супроводу навчального процесу, освоєння інформаційних технологій в інтерактивному режимі.

У цьому випадку студенту належить конструювати і прогнозувати якість інтелектуального продукту діяльності, який має соціальну значущість у галузі практичного застосування (нові типи вправ, інноваційні типи моделювання практичних занять, взаємозв'язок психологічних, дидактичних і методичних умінь у навчальному проектуванні).

Культуротворчі та соціально-світоглядні сторони компетентності знаходять вихід у досить високому рівні навчальної, виховної та соціальної діяльності студентів як майбутніх викладачів, орієнтованих на цінності та соціокультурні потреби суспільства і школи майбутнього.

Комунікативний складник соціокультурної компетентності цього рівня пов'язаний з розвитком у студентів умінь брати участь у мережевій взаємодії, колективному вирішенні творчих завдань, що вимагають об'єднання зусиль різних суб'єктів соціокультурного середовища, участі в роботі асоціацій, які прагнуть розвитку нового педагогічного досвіду на основі діалогу і полілогу.

На думку В. В. Сафонові, значне місце у мовній підготовці студентів займає культурознавчий складник. Якщо говорити про культурознавство як про теоретико-прикладну галузь у сфері мовної педагогіки, то воно набуває додатково низку соціально-педагогічних і методичних функцій. По-перше, воно вивчає загальнотеоретичні основи розвитку полікультурної та мовної особистості студента в процесі вивчення мов, культур і цивілізацій. По-друге, воно сконцентроване на ціннісних орієнтаціях культурознавчої освіти засобами мов, що вивчаються, і досліджує діапазон впливу іншомовного навчального спілкування на учнів.

По-третє, воно покликане визначати принципи культурознавчої освіти засобами вивчення мов з урахуванням соціокультурного контексту їхнього вивчення і навчання. По-четверте, на культурознавство лягає обов'язок звернутися до проблем відбору культурознавчого матеріалу для навчальних цілей, його методичного структурування для різних освітніх контекстів і розробки технології експертної оцінки навчальної літератури, що використовується у навчальному процесі. І, нарешті, саме в мовній педагогіці можна звернутися до проблем побудови багаторівневої моделі культурознавчої освіти і самоосвіти, а також технологій соціокультурної освіти засобами іноземних мов [3].

У навчанні іноземних мов з метою формування соціокультурної компетентності студентів слід виділити низку принципів, які застосовуються при залученні до навчального матеріалу культурознавчих компонентів:

Принцип *діалогу культур і цивілізацій*, що полягає у створенні умов для полікультурних уявлень студентів, доцільності використання конкретного культурознавчого матеріалу з урахуванням вікових особливостей та інтелектуального потенціалу студентів, визначення наявності такого культурознавчого матеріалу, на основі якого можна ознайомити студентів із способами захисту від культурної агресії і культурної дискримінації.

Результати ефективності застосування цього принципу висвітлені у дослідженні І. Л. Плужник [4].

Процес вивчення народної культури навряд чи можна визнати ефективним повною мірою, якщо він призводить лише до формування в учнів конкретних культурознавчих уявлень про країну, мову якої вивчається, народів і спільнот, але не стимулює формування і розвиток у студентів стратегій з вивчення будь-якого іншого

культурного спілкування. Слід використовувати порівняння з рідною культурою. Рідний світ студента не тільки не повинен ігноруватися при вивченні іноземних мов, але й враховуватися при відборі культурознавчого наповнення сучасних підручників і посібників з іноземних мов.

Принцип *домінування проблемних культурознавчих завдань* полягає у використанні такого навчального матеріалу, який зосереджував би увагу студентів на нагальних питаннях культурознавчого життя сучасності.

В якості прикладів можна навести використання у навчальному матеріалі змісту сучасних новин культурного життя народів: культурних подій світового значення, діяльності митців, тощо.

Принцип *інтерактивності* обумовлений створенням навчально-мовленнєвих ситуацій, що спонукають студентів до потреби в іноземно-мовному спілкуванні в умовах, однотипних з природними. У такому випадку навчальна ситуація визначається сукупністю мовних умов, необхідних для того, щоб студент правильно здійснив мовленнєву дію відповідно до накреслених комунікативних завдань.

Такі ситуації можуть бути сконструйовані на основі досліджуваних іноземних текстів або можуть бути створені під час навчання. Мовленнєва ситуація дозволяє на основі теми визначити актуальність мовної діяльності, забезпечити її комунікативну мотивацію за допомогою інтерактивного моделювання: згоден – не згоден, сумнів – твердження, однозначність висловлювання – вільна дискусія, перешкоди здійсненню дії – можливість здійснити її і т. п.

Інтерактивний характер діяльності студентів передбачає застосування сучасних технологій, які забезпечують актуалізацію і розвиток особистісних якостей – навчання у співробітництві, метод проектів, інформаційні технології інтернет, дистанційне навчання на базі комп'ютерних телекомунікацій. Завдання викладача полягає в тому, щоб створити модель реального спілкування, яка сприяє виникненню природного бажання і необхідності взаємодії з іншими студентами, впевненості в собі і своїх силах для здійснення комунікації.

Така модель навчання спілкуванню і формування здатності до міжкультурної взаємодії найбільш ефективно виникає у соціальних мережах Інтернету. Це міжнародне багатонаціональне, міжкультурне суспільство, чия життєдіяльність заснована на спілкуванні мільйонів людей в усьому світі, що говорять. Включаючись у нього на заняттях іноземної мови викладач створює модель реального спілкування.

Спілкуючись в іншомовному середовищі, забезпеченому Інтернетом, студенти опиняються в реальних життєвих ситуаціях, залучаються до вирішення широкого кола значущих, реалістичних, цікавих завдань, навчаються спонтанно і адекватно реагувати на різну інформацію, що стимулює створення оригінальних висловлювань.

Спілкування з ровесниками з іншої країни може відбуватися шляхом обміну електронними повідомленнями (e-mailing), що дає більше часу на аналіз листів і продумування відповіді, причому спілкування може бути як індивідуальним, так і груповим. Обмін електронними повідомленнями найефективніше сприяє розвитку реферативних якостей, а також навичок письма, сприяє формуванню міжкультурної компетентності і розширенню кругозору.

На вищому етапі навчання за наявності у студентів навичок розмовного мовлення можуть використовуватися технології, що дозволяють спілкуватися наживо. На даний момент найпоширеніший сервіс, що надає таку можливість – це Skype, що забезпечує аудіовізуальний зв'язок.

Принцип *професійної міжкультурної комунікації* дає можливість сформулювати не тільки конкретні культурознавчі уявлення про країни, мови яких вивчаються, а й стимулювати пізнання культурознавчого матеріалу про рідну країну, розвивати уявлення рідної культури іноземною мовою в іншомовному середовищі, в умовах міжкультурного спілкування.

Принцип *професійної мотивації* полягає у тому, що студенти починають бачити новий сенс своєї професійної діяльності, за рахунок якої збагачуються іншопольованим досвідом. Змінюється світогляд студентів, виявляється готовність до толерантного сприйняття національно-культурних відмінностей. У зв'язку з цим посилюється їхній загальний гуманістичний потенціал і гуманітарний світогляд. Розширюється спектр гуманітарних дій, які втілюються в реальних професійних ситуаціях міжкультурного спілкування.

Загальновідомо, що професійна мотивація складається з трьох видів мотивів, що спонукають особистість до оволодіння професійними навичками (професією):

Матеріальні мотиви – спонукання до оволодіння професією здійснюється на основі уявлення про майбутні матеріальні вигоди. Людина вивчає іноземну мову для того, щоб, оволодівши нею, професійно працювати, отримувати прибуток для свого матеріального забезпечення.

Соціальні мотиви – спонукання особистості до оволодіння професією, що дасть можливість посісти відповідне і гідне місце в ієрархії суспільного життя, бути не гіршим за інших.

Морально-психологічні мотиви – спонукання до оволодіння професією, що дає морально-психологічне задоволення від самого процесу навчання та оволодіння знаннями, вміннями і навичками [5].

Упровадження культурологічного підходу в процес навчання англійської мови за допомогою іншомовного спілкування є необхідною умовою у професійній підготовці майбутніх викладачів англійської мови. Культурологічний аспект у вивченні іноземних мов сприяє соціалізації особистості, набуттю потрібних якостей і реалізації власного потенціалу в умовах зростаючих економічних і політичних контактів із зарубіжними країнами.

Виховна функція культурологічного підходу передбачає формування у студентів культурної свідомості, толерантного ставлення до представників інших культурних спільнот, поваги до рідної та іншомовної культур тощо, що складає основу соціокультурної компетентності майбутніх фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про вищу освіту», розд.3. Стандарти освітньої діяльності та вищої освіти / № 911-VIII від 24.12.2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Закутня Т. В. Формирование социокультурной компетентности студентов колледжа: уровневый подход / Т. В. Закутня // Человек и образование. – М., 2013. – № 1 (34). – С. 101–104.
3. Сафонова В. В. Культуроведение в системе современного языкового образования / В. В. Сафонова // Иностранные языки в школе. – 2001. – №3. – С. 17–23.
4. Плужник И. Л. Формирование межкультурной коммуникативной компетенции студентов гуманитарного профиля в процессе профессиональной подготовки: автореф. ... доктора пед. наук, 13.00.01. – Тюменский педагогический университет / Ирина Ленаровна. – 2003. – 40 с.
5. Михайличенко О. В. Суспільно-політичні та гуманітарні науки: теорія, історія та методика навчання: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів [Текст з іл., передмова М. Б. Євтух] / О. В. Михайличенко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011.
6. Мильруд Р. П. Порог ментальности российских и английских студентов при соприкосновении культур / Р. П. Мильруд // Иностранные языки в школе. – 1997. – № 4. – С. 17–22.
7. Подольська С. А. Культурологія: Навчальний посібник / С. А. Подольська, В. Д. Лихвар, К. А. Іванова. – Київ : Центр навчальної літератури, 2003. – 288 с.

УДК 81'271: 81–25

Копил Г. О.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Струтинська І. Ю.,
старший викладач
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

**УРАХУВАННЯ ІНТЕРФЕРЕНЦІЙ УСНОГО ТА ПИСЬМОВОГО МОВЛЕННЯ В ПРОЦЕСІ
ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

У статті йдеться про інтерференцію усного та письмового мовлення, їх особливості та взаємовплив, наводяться приклади розбіжностей між вживанням лексики усного і письмового мовлення щодо одних і тих самих ситуацій, описуються деякі приклади застосування сленгових слів і виразів у спілкуванні англійських бізнесменів. Стаття торкається також теми IRC (Internet Relay Chat), тобто мови Інтернету як результату інтерференції усного і письмового мовлення. Стаття доводить важливість цих знань, умінь, навичок для формування міжкультурної компетенції майбутніх фахівців.

Ключові слова: інтерференція, усне та письмове мовлення, комунікативна, міжкультурна компетенція, сленг, спілкування.

Копил Г. А., Струтинская И. Ю. Учет интерференций устной и письменной речи в процессе преподавания иностранных языков. В статье идет речь об интерференции устной и письменной речи, их особенностях и взаимовлиянии, приводятся примеры расхождений между употреблением лексики устной и письменной речи относительно одних и тех же ситуаций, описываются некоторые примеры применения сленговых слов и выражений в общении английских бизнесменов. Статья касается также темы IRC (Internet Relay Chat), то есть языка Интернета как результата интерференции устной и письменной речи. Статья доказывает важность этих знаний, умений, навыков для формирования межкультурной компетенции будущих специалистов.

Ключевые слова: интерференция, устная и письменная речь, коммуникативная, межкультурная компетенция, сленг, общение.

Kopyl G. O., Strutynska I. J. Taking into consideration interferences of oral and written speech in the process of foreign languages teaching. The article deals with the interference of oral and written speech, their characteristics and mutual influence, there are examples of the differences in use of the vocabulary in speech and writing concerning the same situations, some examples of the slangwordsuse and expressions in communication of English businessmen are described. The article also relates to the themes IRC (Internet Relay Chat) that is the language of the Internet, as a result of the interaction of oral and written speech. The article proves the importance of these knowledge and skills for the formation of the intercultural competence of future specialists.

Key words: interference, oral and written language, communication, intercultural competence, slang, chat.

Можна сказати без перебільшення, що мова як фізіологічне та соціальне явище є однією з основних умов нашого існування. Без мови, мовлення, людина не була б людиною. Загалом мова має основоположне значення в становленні людської особистості та забезпечує її гармонійну життєдіяльність у суспільстві: вона використовується в процесі спільної трудової діяльності для узгодження, планування роботи, перевірки і оцінки її результатів. Мова є також необхідною умовою пізнавальної діяльності людини. Завдяки мові людина накопичує, засвоює, набуває знання і передає їх наступним поколінням. Мова – засіб впливу на свідомість, вироблення світогляду, норм поведінки, формування смаків. У цій функції мова використовується для того, щоб вплинути на